ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍԻ 1881—№ 106

№ 106—ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍԻ 1881

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՔԱՍԱՆԵԻՉՈՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հրատարակվում է ամեն օր բացի երկուշաբթի եւ տօն օրերից։
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի։
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպ.։

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 10—2 ժամը կէսօրից յետոյ։

Յօդուածագիրք գիտում են ուղղակի խմբագրութեան հասցէով. Въ ред. газеты «Мегу Айастани», въ Тифлисъ, կամ Rédaction de «Meghou Haïastani», à Tiflis (Caucase).

Խմբագրութեանս ուղղած Թէ յօդուածները եւ Թէ նամակները պէտք է սորդ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հասցէով։ Խմբագրութիւնը կարող է փոխանել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները։ Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցպահանջ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 1½ կոպէկ։
Յայտարարութիւնները ընդունվում են խմբագրատանը եւ պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։
Յայտարարութիւնները ընդուն չեն հայերէն եւ օտար լեզուներով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ։

Ա ղ գ ա յ ին.—Թղթակցութիւն Կ. Պոլսից։
Ք ա ղ ա ք ա կ ան.—Ընդարձակ.— Քաղաքական լուրեր։
Մ ե ղ ո ւ ք» հեռագրերը
Մ ա ն ր լ ո ւ ր ե ր։
Խ ա ռ ն լ ո ւ ր ե ր։
Յ ա յ տ ա ր ա ր ո ւ թ իւ ն ն ե ր։
Բ ա ն ա խ ի ր ա կ ան.— Նիւ— Եօրկի աղբատը։

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Կ. ՊՕԼԻՍ.

27-ին մայիսի

(Թղթակցութիւն «Մեղու Հայաստանի» լրագրի)

Էմիլ դը-Ժիրարդէն և Արման Քարրէլ.— Ազգային լրագրութիւն և իւր վիճակը.—Միացեալ ընկերութիւն և իւր նախորդ և այժմեան վարչութիւնը.— Միտաթփաշա Սերդարի պալատի մէջ.—Դեսպանք և հայկական խնդրի ի մասոյ քննութիւնը։

—

Քանի մը օր կայ, որ ձեռքս անցաւ «Մշակի» քանի մը թիւերը և անոյշ մեծատուն լրագրատիրի մը Էմիլ դը-Ժիրարդէնի հանճարօտ կենսագրութիւնը. բայց այն նիւթի վրայ, ուր հետաքրքրական էր ինձ տեղեկութիւն, այն պակաս էր։ Մեկնաբանն հասարակութիւն, այնպէս որ մարդս հարցնում է իրան. մինչ քանի տարածվում է մարդկութեան մէջ աղքատութիւնը, այնքան առաւել զօրանում է նորա մէջ հետաքրքրութիւնը դէպի նորութիւնը։ Իրաւ է, նոցա համար, որոնք կարօտ են հացի և դործի, կեանքը այնքան դառնարկ և անտարբեր բան է, որ այդ խեղճերի մեծ մասը հաւաքվում է այտեղ, դուէչ յուսով մի կամ երկու տպած տողում գտնել իր քաղցած ու ծարաւ էութեան հանդիսուկը։ Բայց դաղանիքը մի փոքր պարզվում է, երբ մարդ նայում է ջերմաջերմին կարդալ առաւօտուան լրագիրներ մի տաք սենեակում, հասկանալի է, որ նամարատութիւն մը եղած կար Արման Քարրէլի և Ժիրարդէնի մէջ, ուր մէկին սպանուած էր, միւսը ծանրապէս վիրաւորուած։ Ուզեցի իմանալ պատճառը և տեղեակ անձի մը հարցուցի և ահա իր պատասխանը։

«Արման Քարրէլ քաջ, ուղղահաւն, բարձր սրտի և անշահասէր անձ մի էր, ինչն այն համոզմունքն ունէր, որ լրագրութիւնը պէտք չէր լինել գործիք մը դրամ դիզելու և հարստութեան, այլ պէտք էր լինել սուրբ և նուիրական քահանայութեան և դատախարակութեան պէս, և երբ տեսաւ որ Ժիրարդէն իւր օրագրին մէջ բերաւ մտուց առևտրական ծանուցմանց անգլիական սովորութիւնը, հակառակ յօդուած մը դրեց, որուն Ժիրարդէն խիստ պատասխան մը տուաւ, և անկից հետևեցաւ մենամարտութիւնը, որ մահաբեր եղաւ Քարրէլի և ժամանակին հանրապետութեան կորուստ, վասն դի Քարրէլ ոչ միայն այդ մասին գլուխ էր համարեալ այլ նաև ակնածելի անձ մի էր իւր հակառակորդացն անդամ։

Ա՛յս խօսքերն լինձ խորհրդածութեան առիթ մը եղաւ և իրաւացի գոայ ոչ առևտրական ծանուցմանց աքսորը ի լրագրաց, այլ այդ մտածութիւնը թէ լրագրութիւնը պէտք էր լինել սուրբ և նուիրական քահանայութեան և դատախարակութեան հատատար բան մի. վասն զի եթէ ճշմարիտ է, թէ այս երկու պաշտօններն պէտք ունին պիտութեան բարոյականի, նոյնն պէտք է իմանալ և լրագրութեան համար, որ ժողովրդոց մէջ օրուան կարևոր տեղեկութեանց լուրն, ժամանակին պատմութեանց, ժամանակին գիտութիւնը և գրականութիւնը, իրենց ապդին վրայօք տեղեկութիւնքը, ապդային պաշտօնէից լաւ կամ չոռի վարմունքը, ինչպէս գիտութեան և տեղեկութեանց, նոյնպէս արդար դատողութեան և ճշմարտասիրութեան պէտք ունին խմբագիրք։

Եւ քանի՞ մեր լրագրաց այդ պայմաններն ունին, քանի՞ կրնան ըսել, թէ մենք քիչ սխալիր և քիչ սխալեցուցիր ենք, քանի՞ կրնան ըսել թէ մենք գիտութեամբ չենք խաբեր, և քանի՞ն թէ մենք իմաստակութեամբ և ապիտութեամբ սըխալ և սուտ սկզբունք չենք տարածեր ապդին մէջ։ շատ քիչ։

Վասն զի եթէ մտաբերենք կրնանք յիշել թէ եղած են լրագիրք, որ երբեմն հրեից ապդին նախապաշարմամբ ոտնհար կը լինէին և այսօր հրեից քարկոծողներ կը բամբասեն, որով յայտնի կը լինի, թէ իրենք շատ կանուխ շատ խակ իջեր են այդ վիլիսվայական ասպարէզը և ապիտութեան վերարկուն չի մերկացած սկսեր էին ուսուցանել և բարերարութիւն է դարձեալ որ իրենց սխալները ճանչնալով իրենք պիրենք կը սրբադրեն, թէպետ ուշ։

Եղած են լրագիրք, որ ամբողջ երկրի մը վաճառականական, եկեղեցական, արհեստաւորաց դասը և կանանց բոլորը միանգամայն լուսաւոր թշնամանելէն վերջը, յանկարծ օր մը գրչամանելէն վերջը, յանկարծ օր մը գրչամուվ անոնց դիմելով մեղմ գոչելով դիմնական դասին դէմ իրենց գէնքերը դարձուցին։

Եղած են լրագիրք, որ երբ դեռ երեկ ոչինչ թեւեամտութեանց հաստատուն հիմունքներ չունէին, այսօր անձոռնի և աւելի չիմար թեթեւամտութեան մը խունկ ծխակին ամենաբարձր և անհաւատալի ազնուականութեանց առջև ծնրադրելով։

Տեսանք գարձեալ լուրջ լրագիրք որ ոսկեղօծ խեղճ ժապաւէնի մը փայլէն խաբուելով բազմատարած ընդունեցան ագիտութեան պատուասխօս քարոզները, բայց շուտով սթափելով (վախեցին իրենց սիրանները) և օրագրաց գուհիներուն և զղուելիներուն զանոնք վտարեցին։

Տեսանք և ամեն օր կը տեսնենք աչքէն ձախէն յարձակումներ ոչ միայն այնպիսի անձանց վրայ, որ ազգին պատիւն են օտարաց առջև այլ և բարերարք, վասն զի իրենց քսակը, իրենց պատիւը, իրենց ապագայն, իրենց կեանքը նաև վասն զի դրին ազգին սիրոյն համար, նոր երջանկութեան, նորա ապագայ լոյս համար և սոքա լրագրապետք, հանդիսապետք չամաչեցին յարձակիլ և կը յարձակին նաև այն սկզբանց դէմ, որոց այդ մարդիկը նահատակ կանգնեցան։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԻՒ-ԵՕՐԿԻ ԱՂԲԱՏԸ

II

Մի քանի օրից յետոյ, երբ Ցէյլօռ'ն էլ չէր մտածում նորան պատահած անցքի վերայ և պահել էր դորան իր յիշողութեան ամենախոր անկիւնում, նա մտաւ Կուպերի ճեմարան անուանած ընթերցարանը։ Ջմեռուան երեկոներին կարելի է այդտեղ հատաքաղած տեսնել ընտանեան հասարակութիւն, այնպէս որ մարդս հարցնում է իրան. մինչ քանի տարածվում է մարդկութեան մէջ աղքատութիւնը, այնքան առաւել զօրանում է նորա մէջ հետաքրքրութիւնը դէպի նորութիւնը։ Իրաւ է, նոցա համար, որոնք կարօտ են հացի և դործի, կեանքը այնքան դառնարկ և անտարբեր բան է, որ այդ խեղճերի մեծ մասը հաւաքվում է այտեղ, դուէչ յուսով մի կամ երկու տպած տողում գտնել իր քաղցած ու ծարաւ էութեան հանդիսուկը։ Բայց դաղանիքը մի փոքր պարզվում է, երբ մարդ նայում է ջերմաջերմին կարդալ առաւօտուան լրագիրներ մի տաք սենեակում, հասկանալի է, որ առաւել լաւ է, քան թէ տանից դրամական դոզալ դուրը ցրտում։ Երբ Ցէյլօռ'ն աւարտեց իր ընթերցանութիւնը, մինը այդ սղորմելի էակներից դրաւեց նորա ուշադրութիւնը։ Պիտի ճշմարիտն տուած, որ մի փոքր սոսկալով ճանաչեց գործակալն այդ մարդու մէջ մի անձն, որին կարծում էր թէ արդէն մոռացել է։ Նա չէր ուզում ծածկել իրանից այն իրողութիւնը, որ մոռացկոտութեան պատճառը չատ անպատ մեր ինքնասիրութիւնն է լինում, բայց և այնպէս հաւանելի չէր նորան այդ մարդուն պատահելը, որ վրդովմունք պատճառեց նորա խղճին . . . Նա յետ քաշուեցաւ, պատճառ որ ազքատն էլ այդ ժամանակ դուրս էր գալիս ընթերցարանից։ Իսկ այդ րոպէին նա նկատեց, որ դրան մօտ կանդնած պօլիսմէնը ուշադրութեամբ հետազօտում էր այդ մարդուն։

—Ահա լաւ առիթ, մտածեց Ցէյլօռ'ն, ես կը հարցնեմ ճանաչում է նա արդեօք դորան թէ ոչ։

Մեծահասակ լայն երեսով պօլիսմէնը իրա կապտագոյն մինչև չլինքը կոճկած չորում չուռ տուեց իր երեսը Ցէյլօռ'ի հարցրած ժամանակը։

—Ճանաչում եմ արդեօք դորան, պատասխանեց նա։ Ի հարկէ ճանաչում եմ, ինչքան որ կարելի է ճանաչել այդպիսի անպիտաններին։ Նա գալիս է այստեղ ամեն օր, երբ թափառում չէ ուրիշ տեղեր . . . վատ նպատակով։

—Խմո՞ղ է նա, հարցրեց Ցէյլօռ'ն, կամենալով ցրել իրա մէջ ծագած կասկածը։

—Պիտի որ խմոդ լինի, ասաց յարդոյ կարգապահը։ Ես ոչ մի տեղ չեմ տեսել դորան բացի այս ընթերցարանից։ Այտեղ, թէպետ չի խմում նա—բայց «ուսուսմ է» (նա չէ՞տեց այդ խօսքը մի առանձին դղուանքով)։ Այ՛, պրոտեսի պարոն, չարաճակեց նա, նկատելով Ցէյլօռ'ի ուշադրութիւնը, այդ մարդն այնքան անբաղդաբաղդ է, որ գալիս է այտեղ «ուսելու»։ Ահա ձեզ հոգեղէն կերակուր (նա ցոյց տուեց սեղանների վերայ, ուր կիտած էին օրագիրներ), բայց նոքա կամենում ենայսպիսի տեղը պանդոկ դարձնել. դա իմ աչքի առաջ ամբողջ օրեր է անցկացնում այտեղ առանց մի տող կարդալու, պատուելի պարոն։ Նա իրա գլխատ չորերով առել է այտեղ և երբ մտնենում է ճաչի ժամանակը հանում է դրպանից չոր սանդվիչը և ծամում է օրագիրների վերայ . . . կեղտոտ անասուն։ Մի օր մինչև անդամ աղակնից օրագիրը,—այն ժամանակ համբերութիւնս արդէն հատաւ և ես ասացի նորան, որ էլ չը համարձակուի գալ այտեղ. կարծում էի որ վերջացրէ ազատուելոյ նորանից, պատճառ որ նկատումեր նորան վիրաւորելոյ. բայց, չը գիտէք դուք, պարոն, թէ ինչպիսի անօրէն մարդիկ են դորա նման բանտարկեալ։

—Հասկանալի բան է, չտպից Ցէյլօռ'ն համաձայնութեան պօլիսմէնի հետ։

Բայց այդ համաձայնութիւնը չատ աւ չատ հեռու էր իսկականից, նա աւելի կնդծ էր։

Այն բոլորն, որ զգաց Ցէյլօռ'ն մի քանի օր առաջ, մտածելով այդ քամբազդի դրութեան վերայ, կարծես, աւելի օրեղ կերպով վերանորոգվեցաւ նորա սրտի մէջ։ Նա չտպից դուրս գնալու յուսալով, որ կը վրանանէ աղքատին, բայց աւազ, լուռ, ողորմելի անձն էլ նորա ճանապարհը չը կարեց։ Ցէյլօռ'ն չատ անբաւական վերադարձաւ իրա դրասենեակը։ «Չո չենք կարող մենք բանտարկել դորան, մտածում էր նա, կրկնելով պօլիսմէնի խօսքերը։ Ցիրաւի դա մի ճշմարտութիւն է. բայց միևնոյն ժամանակ զարհուրելի իրողութիւն է, որ մարդը ապրում է բաց երկնքի տակ . . . փողոցում. էլի մի քայլ և դորան կարեւի կը լինի աքսորել և այդ տեղից . . . և այն ժամանակ նա էլ տեղ չի ունենալ այս աշխարհում։

Ո՛հ, ինչ մեծ իմաստ է, որ կան փո-

№ 106 — ԲԱՑԱՌԻԿ Ջ ՎԵԺՈՂՓԱՎԱԳ

Ջ[ան] ասում էր, որ ինքն ամեն ինչ անելու է, որ ինձ ուրախացնի, ես էլ ասում էի, որ ինձ ոչինչ պետք չէ, միայն թե ինքն ինձ սիրի, ես էլ նրան։ Ասում էր, որ ինքն ինձ համար ամեն զոհողության պատրաստ է, ես էլ ասում էի, որ ինձ համար ոչ մի զոհողություն չի պահանջվի, միայն թե ինքն ինձ սիրի, ես էլ նրան։ Ասում էր, որ ինքն ինձ համար ամեն ինչ անելու է, ես էլ ասում էի, որ ինձ ոչինչ պետք չէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՎԱՆԱՑԱՅՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վանայ Հայկական Հասարակութեան հիմնադրութեան թուականը ստոյգ չենք գիտեր։ Ըստ ոմանց՝ ան հիմնուած է 1842-ին, ըստ ուրիշներու՝ 1843-ին։ Ստոյգ է միայն այն, որ 1843-ին Վանայ Հայկական Հասարակութիւնը արդէն գոյութիւն ունէր։ Ան հիմնուած է Վանայ Հայոց Առաջնորդարանին մէջ։ Հիմնադիրներն են եղած Վանայ Հայոց Առաջնորդ Տ. Յովհաննէս Եպս. Տէր-Մկրտչեան, Վանայ Հայոց Ազգային Ժողովոյ Անդամներ Տ. Գրիգոր Աբգարեան, Տ. Յովհաննէս Ալէմշատցի, Տ. Յովհաննէս Ալանեան, Տ. Յովհաննէս Ալանեան, Տ. Յովհաննէս Ալանեան

ՏՈՒՐՔԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՂԱՐՁԱՓ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Սկսվի 15-ից մինչև ուշ ժամանակ.

Ա. Ք. Ե. Ր. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն. Ց

Ա. Ք. Ե. Ր. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն. Ց	Ա. Ք. Ե. Ր. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն. Ց
1. Էկրանը առանց տարբերակի տարածության 6 մարդ 80% զեղչով	1. Էկրանը առանց տարբերակի տարածության 6 մարդ 80% զեղչով
2. Ընտանեկան տարբերակ՝ երեք մեծահասակ և երկու երեխա համար 40% զեղչ	2. Ընտանեկան տարբերակ՝ երեք մեծահասակ և երկու երեխա համար 40% զեղչ
3. Ուսանողական տարբերակ՝ ներկայացնելով ուսանողական քարտ 50% զեղչ	3. Ուսանողական տարբերակ՝ ներկայացնելով ուսանողական քարտ 50% զեղչ
4. Ընտանեկան տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ	4. Ընտանեկան տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ
5. Ուսանողական տարբերակ՝ 3 մարդ 50% զեղչ	5. Ուսանողական տարբերակ՝ 3 մարդ 50% զեղչ
6. Ընտանեկան տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ	6. Ընտանեկան տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ
7. Ուսանողական տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ	7. Ուսանողական տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ
8. Ընտանեկան տարբերակ՝ 6 մարդ 80% զեղչ	8. Ընտանեկան տարբերակ՝ 6 մարդ 80% զեղչ
9. Ուսանողական տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ	9. Ուսանողական տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ
10. Ընտանեկան տարբերակ՝ 7 մարդ 80% զեղչ	10. Ընտանեկան տարբերակ՝ 7 մարդ 80% զեղչ
11. Ուսանողական տարբերակ՝ 6 մարդ 70% զեղչ	11. Ուսանողական տարբերակ՝ 6 մարդ 70% զեղչ
12. Ընտանեկան տարբերակ՝ 8 մարդ 90% զեղչ	12. Ընտանեկան տարբերակ՝ 8 մարդ 90% զեղչ

Ծանոթություն՝ 16% — 20%:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ԳՈՒՆԱՎՈՐ ՏԱՆ

Ա. Ք. Ե. Ր. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն. Ց

1. Էկրանը առանց տարբերակի տարածության 6 մարդ 80% զեղչ
2. Ընտանեկան տարբերակ՝ երեք մեծահասակ և երկու երեխա համար 40% զեղչ
3. Ուսանողական տարբերակ՝ ներկայացնելով ուսանողական քարտ 50% զեղչ
4. Ընտանեկան տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ
5. Ուսանողական տարբերակ՝ 3 մարդ 50% զեղչ
6. Ընտանեկան տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ
7. Ուսանողական տարբերակ՝ 4 մարդ 60% զեղչ
8. Ընտանեկան տարբերակ՝ 6 մարդ 80% զեղչ
9. Ուսանողական տարբերակ՝ 5 մարդ 70% զեղչ
10. Ընտանեկան տարբերակ՝ 7 մարդ 80% զեղչ
11. Ուսանողական տարբերակ՝ 6 մարդ 70% զեղչ
12. Ընտանեկան տարբերակ՝ 8 մարդ 90% զեղչ

Ծանոթություն՝ 16% — 20%:

ՓՈՓ—ՓՏԼՈՒՆԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Փոփ-փտլունը ընկերության ժամանակացույցը ուժի մեջ է մտնում 9 մայիսից:

Ժամերը	Նստարանները					
	Կենտրոն		Եզրեր			
	I կարգ	II կարգ	III կարգ	I կարգ	II կարգ	III կարգ
	ռ. կ.	ռ. կ.	ռ. կ.	ռ. կ.	ռ. կ.	ռ. կ.
Մեկնելիք	9 21	12 56	5 18			
Փոփ	11	1 57	6 27	1 13		44
Ժամկետ	1 58	4 35	9 43	4	3	1 53
Մեկնելիք	1 29	6 15	11 57	6 30	4 73	2 42
Փոփ	6 56	1 45		11 25	8 44	4 31
				16 31	12 24	6 26

Ժամերը: Նստարանները: Կենտրոն: Եզրեր: I կարգ: II կարգ: III կարգ:

Փոփերի միջև ընկած ժամանակը 1 ժամ:

Ուղևորների ուշադրությանը: — Ստացվել է հետևյալ հեռագիրը.